

Asia: VN/14164/2024

Asemanhaltijan tehtävien järjestäminen Suomessa

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Haluatteko esittää yleisiä huomioita arviomuistiolounnoksesta?

Liikenne- ja viestintäministeriössä selvitetään rautatieliikenteen EU-asetuksiin perustuvien rautatieaseman asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämistä. Arviomuistiolounnoksessa käsitellään EU-asetuksissa asemanhaltijalle osoitettuja velvoitteita ja niiden hoitamisen nykytilaa sekä arvioidaan tarvetta osoittaa asemanhaltijan tehtäviä lainsäädännössä määritellyille toimijalle tai toimijoille.

Rautatieliikenteessä on tapahtunut ja tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia, joiden vuoksi on tarpeen tarkistaa asemanhaltijan vastuisiin liittyvät säännökset ja käytännön toimivuus. Suomessa henkilöjunaliikennettä tarjoaa tällä hetkellä vain VR, joka myös omistaa osan asemista – joista se tosin aikoo pikkuhiljaa luopua.

Rautatievastuuasetuksen 21 artiklan 1 kohdan mukaan rautatieyritysten ja asemanhaltijoiden on laadittava tai niillä on oltava säännöt vammaisten henkilöiden ja heidän henkilökohtaisten avustajiensa sekä liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeudesta kuljetukseen ilman syrjintää. Tulevaisuudessa henkilöliikennettä operoi Suomessa mahdollisesti VR:n lisäksi myös muita liikenteenharjoittajia, joten eri toimijoiden väliset vastuut olisi hyvä olla selkeitä.

Etelä-Karjalan liitto näkee, että asemanhaltijan tehtävien hoidon jättäminen raideliikennettä harjoittavien yritysten varaan ei välttämättä ole enää toimiva ratkaisu. Tärkeää on huomioida, että asemat ovat Suomessa todella erilaisia, minkä vuoksi pitäisi löytää sellaiset toimintamallit, joita voi hyödyntää kaikenkokoisilla asemilla. Lisäksi millekään osapuolelle ei saa kohdentaa liiallisia vaatimuksia tehtävien hoitamiseen liittyen.

a) Säännöt oikeudesta kuljetukseen

-

b) Avunanto rautatieasemilla ja junissa sekä avunannon edellytykset

-

c) Tiedot lähimmistä asemista, joilta on saatavissa avustamispalvelua

-

d) Liikkumisvälineiden, apuvälineiden ja avustavien koirien korvaaminen

-

e) Henkilöstön koulutus

-

f) Matkustajien henkilökohtainen turvallisuus

-

g) Valitusten käsittelymenettelyt

-

h) Palvelujen laatuvaatimukset

-

i) Matkustajien oikeuksista tiedottaminen

-

j) Sopimus junaan pääsyä helpottavien laitteiden tarjoamisesta ja hallinnasta sekä avun ja vaihtoehtoisten kuljetusten tarjoamisesta

-

k) Avun tarjoaminen laitteiden huollon aikana

-

l) Kirjalliset toimintaohjeet ja käytösäännöt

-

m) Kuulemismenettely asemien rakentamisessa

-

n) Liikuntarajoitteisten henkilöiden kuljetusta ja avustamista koskevien tietojen käsittely

-

o) Asemalla tapahtuva tiedottaminen

-

p) Rautatieasemien esteettömyyttä koskevat tiedot ja tiedon päivittäminen

-

q) Asemanhaltijan mahdolliset uudet tehtävät:

- **Matkustajien oikeuksia koskevat velvoitteet, joita on ehdotettu laajennettaviksi multimodaalisiin matkustajaliikennekeskuksiin (yllä kohdat a, b, e, h ja i, kommentit voi esittää myös nykyisten velvoitteiden kommentoinnin yhteydessä)**
- **Kokonaan uudet asemanhaltijalle mahdollisesti osoitettavat velvoitteet (matkustajien kanssa käytettävät viestintävälineet, keskitetyt yhteyspisteet multimodaaleissa matkustajaliikennekeskuksissa, asemien minimivaihtoajan määrittely)**

-

3. Arviomuistiolounnoksen yhteenvedossa on esitetty neljä karkeaa etenemismuutosta. Mikä muistiossa tarkemmin kuvatuista alustavista etenemismuutoksista olisi mielestänne toimivin?

- 1. Asema-alueiden omistusta tai asemien sopimusperusteista hallinnointia keskitetään ja nämä toimijat määritetään lainsäädännössä asemanhaltijoiksi koko Suomessa tai tietyillä asemissa.**
- 2. Asema-alueiden omistajat määritetään asemanhaltijoiksi lainsäädännössä.**
- 3. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä, mutta asemanhaltijan lakisäätöiset tehtävät osoitetaan tarvittaessa lainsäädännössä tehtäväperusteisesti tietyille toimijoille.**
- 4. Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä eikä asemanhaltijan tehtäviä erikseen osoiteta toimijoille, vaan asemanhaltijan EU-asetuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen puututaan tarvittaessa tapauskohtaisesti valvonnan keinoin.**

-

4. Mikä on näkemyksenne etenemismuutoksesta 1? Millaisia vaikutuksia tällä etenemismuutoksella olisi?

Ensimmäisen etenemismuutoksen mukaan rautatieasematoiminnan hallinnassa voisi olla järkevää keskittää vastuu harvemmille toimijoille, jotka hoitaisivat asemakiinteistöjen omistuksen ja hallinnan. Tämä yksinkertaistaisi tehtävien järjestämistä ja mahdollistaisi tehokkaamman aseman hallinnan, vaikka kaikki lakisäätöiset tehtävät eivät siirtyisikään näille tahoille.

Etelä-Karjalan liitto näkee, että keskittämällä omistusta ja hallinnointia ja määrittämällä toimijat lainsäädännössä asemanhaltijoiksi, voidaan selkeyttää vastuita ja velvollisuuksia. Tämä voi parantaa asema-alueiden hallintaa ja varmistaa sen, että kaikki osapuolet tietävät roolinsa ja tehtävänsä.

Keskitetty hallinnointi voi johtaa tehokkaampaan resurssien käyttöön ja parempaan koordinointiin. Tämä voi vähentää päällekkäisyyksiä ja parantaa palvelujen laatua matkustajille ja erityistä palvelua tarvitseville. Selkeät vastuut voivat auttaa varmistamaan, että asema-alueet ovat esteettömiä ja että matkustajille tarjotaan tarvittavat palvelut, kuten avustuspalvelut ja opasteet liikkumiseen.

5. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 2? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Etelä-Karjalan liitto näkee, että jos asema-alueiden omistajat määrittävät asemanhaltijoiksi lainsäädännössä, määritellyt asemanhaltijat tietävät tarkasti vastuunsa ja velvollisuutensa, mikä vähentää epäselvyyksiä ja parantaa toiminnan ennakoitavuutta. Tällöin kaikilla asema-alueilla on yhteiset säännöt ja niillä toimitaan samojen yhteisten sääntöjen mukaan, mikä lisää yhdenmukaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Selkeä vastuunjako voi parantaa toiminnan tehokkuutta, kun kaikki osapuolet tietävät roolinsa ja tehtävänsä.

Jos tulevaisuudessa on esim. maakunnallisia henkilöjunaliikenteen toimivaltaisia viranomaisia, voisi tämä etenemistapa mahdollistaa alueelliselle viranomaiselle toimintaedellytykset myös aseman kehittämisessä ja palvelutason parantamisessa. Jos asemien kehittäminen jakautuu usealle toimijalle, ei viranomaisen tarvitsisi kantaa kaikkea kustannusvastuuta asemiin liittyen. Valtakunnalliset toiminnot (kuulutukset, opastukset) olisi kuitenkin hyvä säilyttää yhdellä toimijalla, kuten etenemistavassa 3.

Asema-alueiden omistajille asetetut velvollisuudet voivat vaatia merkittäviä resursseja, mikä voi olla haasteellista erityisesti pienemmille toimijoille. Lainsäädännöllä määritellyt vastuut voivat olla jäykkiä ja vaikeasti mukautettavissa muuttuviin olosuhteisiin tai erityistilanteisiin. Etelä-Karjalan liitto näkee, että lainsäädännöllä määritellyt vastuut voivat lisätä byrokratiaa ja hallinnollista taakkaa, mikä voi hidastaa päätöksentekoa ja toimintaa. Selkeä lainsäädäntö voi kuitenkin parantaa toiminnan ennakoitavuutta ja vähentää riskejä, kun kaikki osapuolet tietävät tarkasti vastuunsa.

6. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 3? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Etelä-Karjalan liitto näkee, että etenemistapa, jossa asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä, mutta asemanhaltijan lakisääteiset tehtävät osoitetaan tarvittaessa tehtäväperusteisesti tietyille toimijoille, voi luoda lähestymistapana mahdollisuuden joustavuuteen, sillä tehtävät voidaan osoittaa niille toimijoille, jotka parhaiten pystyvät hoitamaan ne tietyissä tilanteissa. Tämä voisi olla hyödyllistä erityisesti muuttuvissa olosuhteissa tai erityistarpeiden ilmetessä. Vaikka asemanhaltijaa ei määriteltäisi lainsäädännössä, tehtävien osoittaminen selkeästi tietyille toimijoille pitää kuitenkin varmistaa, jotta vastuut ja velvollisuudet ovat selkeitä.

Tehtäväperusteinen osoittaminen edellyttää tehokasta valvontaa ja seurantaa, jotta voidaan varmistaa, että toimijat hoitavat tehtävänsä asianmukaisesti ja lakisääteiset tehtävät tulevat hoidetuksi myös pienimmillä asemilla.

7. Mikä on näkemyksenne etenemistavasta 4? Millaisia vaikutuksia tällä etenemistavalla olisi?

Etelä-Karjalan liitto näkee, että jos asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä eikä asemanhaltijan tehtäviä erikseen osoiteta toimijoille, toimijat ja viranomaiset voivat reagoida nopeammin,

joustavammin ja tehokkaammin yksittäisiin avustustehtäviin ja ongelmiin. Tapauskohtainen valvonta voi kuitenkin johtaa epäjohtonmukaisuuksiin, jos vastuuta ei ole tarkemmin lainsäädännössä määritelty.

Tässä etenemistavassa toimijoilla on enemmän vapautta kehittää omia ratkaisujaan ja toimintatapojaan, mikä voi edistää asemanhaltijan tehtävien kehittymistä. Toimijoille voi olla kuitenkin epäselvää, mitä heiltä odotetaan, minkä vuoksi etenemistapa voi johtaa epävarmuuteen ja virheisiin.

Etelä-Karjalan liitto näkee, että tässä etenemistavassa toimijoiden on oltava myös hyvin tietoisia EU-asetusten vaatimuksista. Viranomaisten on oltava valmiita tarjoamaan selkeitä ohjeita ja tukea toimijoille sekä varmistaa, että valvonta on johdonmukaista ja oikeudenmukaista.

8. Puuttuuko arviomuistiolounnoksesta näkemyksenne mukaan jokin etenemisvaihtoehto? Miten arvioitte sen vaikutuksia verrattuna arviomuistiossa esitettyihin etenemisvaihtoehtoihin?

-

9. Haluatteko täydentää tai korjata arviomuistiolounnoksessa asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien valvonnan nykytilasta tai muutostarpeista esitettyä?

-

10. Onko teillä muita kommentteja, jotka toivotte huomioitavan muistiossa kuvattujen asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämisessä?

-

Sikanen Satu
Etelä-Karjalan liitto

Tynkkynen Sonja
Etelä-Karjalan liitto